

Щербак Катерина Петрівна,
здобувач вищої освіти 1-го курсу
ННІ № 3 НАВС
Науковий керівник: **Мозоль Н.І.,**
професор кафедри теорії держави та
права, кандидат юридичних наук,
доцент

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ, РЕЛЯТИВНІСТЬ ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІСТЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини традиційно тлумачаться як універсальні та безумовні. З боку політично зацікавлених представників, а також відповідно до релятивістського розуміння моралі висувається заперечення такого судження, а також заперечення культурної обумовленості, яке деякі навіть загострюють до критики європоцентризму та імперіалізму. Виникає запитання щодо того, чи можуть тут допомогти досягненню широкого консенсусу дослідження у «крос-культурній перспективі» або присвячені «діалогу» культур, чи достатнім є для подальшого просування мінімальне антропологічне поняття або, навпаки, ми потребуємо нового морально-філософського осмислення цієї теми, чому і для чого потрібно висувати універсальні вимоги. Ймовірно, на цьому шляху можливо протидіяти спробам регіоналізації, які загрожують тим, що найновіші азіатські, африканські та ісламські угоди з прав людини визначатимуть офіційну політику ООН. Саме події останніх років засвідчили, що права людини вже не можна розуміти лише як «західні» вимоги, натомість, вони часто є лише придушеними владою внутрішніми вимогами людей цих культурних просторів.

Однак ціла низка проблем, що впливають із універсального та егалітарного змісту прав людини, залишається досі нерозв'язаною, більше того, ці проблеми навіть складно визначити понятійно. Піддають сумніву також універсальність вимог прав людини з певних феміністських

позицій. Чи існує лише один специфічний з огляду на стать захист прав? Дискусія щодо рівної цінності та специфічно статевого застосування моральних прав дає змогу ставити питання стосовно переважно формального розуміння універсальності прав людини. Рефлексія щодо культурної передумови сприйняття прав людини змушує до диференційованого розуміння їх універсальності подібно до того, як зважання на економічні умови соціальних прав людини змушує до обмеження їхнього обсягу.

Професор філософії Тюбінгенського університету Отфрид Гьоффе виходить з проблеми міжкультурної значущості прав людини і розвиває моральний підхід до обґрунтування прав людини через «трансцендентальний обмін», що концептуально тлумачить права людини як взаємне забезпечення дієздатності. Оскільки всі мають бути єдині щодо трансцендентальних інтересів, міжкультурна значущість, а також і деякі з соціальних прав людини краще піддаються тлумаченню як такі, що можуть бути обґрунтовані морально.

Професор філософії Гейдельберзького університету Ернст Тугендгат починає з аналізу поняття прав людини. Твердження, що права людини існують універсально, означає, що держава, котра їх не гарантує, є нелегітимною. Політична влада у добу модерну може бути виправдана як легітимна лише тоді, коли вони доводить, що рівною мірою враховує інтереси всіх. Для такої легітимзації недостатньо однієї демократії. Має бути також гарантована свобода кожному окремому індивіду. Вчений прагне довести, що розуміння свободи як лише негативної свободи, яке лежить в основні класичних ліберальних концепцій прав людини, є недостатнім, оскільки захист лише негативної свободи не відповідає інтересам кожного індивіда. Розширення до поняття позитивної свободи є все ще недостатнім, оскільки поза увагою залишаються ті, хто, навіть якщо їм надати таку можливість, нездатні скористатися своєю свободою. Визнання прав цих осіб означає моральний стрибок. Оскільки Інваліди, люди похилого віку та діти взагалі не мають змоги укласти

певну угоду, а неімущі не мають змоги укласти чесну угоду, контрактне обґрунтування прав людини має бути відхилене.

Сучасний німецький філософ та соціолог Георг Ломанн насамперед зупиняється на недоліках та складнощах, що виникають, коли права людини передусім тлумачаться як моральні права або як юридичні права, що підводить до питання, коли взагалі люди «мають» права людини. Виходячи з тези, що (моральні) «слабкі» права спочатку специфічним чином «впливають» із взаємних моральних зобов'язань, оскільки вони засновані на взаємності, Ломанн визначає права людини як підклас моральних прав та розвиває диференційовану концепцію, що у три кроки враховує моральний, юридичний та історико-політичний виміри прав людини.

Професор філософії права, теорії права та соціології права Петер Коллер також виходить із визначення понятійних структур прав людини, та показує відмінності в обсязі значущості прав людини на тлі теорії «морального поділу праці». Звідси виводиться пропозиція щодо змістових зобов'язань, які відповідають правам людини.

Доктор філософії вільного університету Берліна Андреас Вільдт також виступає з критикою щодо «моральних прав» та пропонує власний підхід, який дає змогу точніше витлумачити, що означає «мати» права людини, а також їх універсальність та фундаментальний характер. Отже, можна точніше визначити зв'язок між правами людини та справедливістю, відмежувати та обґрунтувати соціальні права людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Філософія прав людини // За ред. Штефана Госепата, Георга Ломанна; Пер. з нім. О. Юдіна, Л. Доронічевої. – К.: Ніка-Центр. – 2008. – 320 с.